

“Solo el pueblo salvará al pueblo”

25 de febrer de 2026 18 h Sala Laya
28 de febrer de 2026 20.00 h Sala Laya

No les pedimos un viaje a la Luna

MARÍA DEL CARMEN DE LARA, 1986

Mèxic

VE. 58'. Arxiu digital.

No les pedimos un viaje a la Luna, María del Carmen de Lara, 1986

Me matan si no trabajo y si trabajo me matan

GRUPO CINE DE LA BASE /
RAYMUNDO GLEYZER, 1974

Argentina

VE. 20'. Arxiu digital.

Me matan si no trabajo y si trabajo me matan, Grupo Cine de la Base / Raymundo Gleyzer, 1974

Fragment de *Compañero Raymundo* (2017), de Juana Sapire. Testimoni biogràfic sobre la figura de Raymundo Gleyzer en el marc del cinema polític i la repressió a l'Argentina dels anys setanta.

Mentre s'exhibia *Los traidores* (1973), el Raymundo va trobar un nou tema d'interès per sortir a filmar: la vaga que s'estava fent des de feia tres mesos a la fàbrica Insud de San Justo, al partit de La Matanza. Els treballadors denunciaven que molts d'ells patien saturnisme, una malaltia provocada per la presència de plom a la sang. La fàbrica no prenia les mesures sanitàries necessàries i la patronal no invertia prou diners en la seguretat dels empleats. És el problema de sempre: l'empresari vol treure el màxim benefici possible. Per tant, a més de procurar que les seves màquines li donin la màxima productivitat, evita fer les inversions necessàries perquè els seus obrers treballin en condicions segures. Per què no estalviar-se aquests diners? Treu el millor dels treballadors, tota la seva força, i després els descarta. Quan es posen malalts, ja no serveixen per a la tasca, de manera que ja no li preocupa el seu futur.

En el cas d'Insud S.A., una empresa del grup Hochschild, el problema era que feia uns quants anys que morien molts treballadors i, al seu certificat de defunció, la causa que hi apareixia era una aturada cardíaca. La veritable causa era el saturnisme, que, entre altres símptomes, enverina la sang i provoca impotència, sordesa i un dolor insuportable als ossos. Després sobrevé la mort.

Quan el Raymundo es va assabentar del cas a través de la premsa, va pensar que el grup Cine de la Base havia de realitzar un film que despertés consciència sobre el problema i sobre la lluita dels companys d'Insud. Per això *Me matan si no trabajo y si trabajo me matan* és una mena de comunicat-acció fílmica que va sorgir de la necessitat de respondre amb els nostres mitjans a una situació crítica. Als obrers se'ls devia sis quinzenes i el reconeixement històric de l'existència de la malaltia. Gràcies a la vaga, a la unió dels treballadors i a la mobilització que van fer al Congrés Nacional el 29 de març de 1974, aquests drets els van ser reconeguts. Acompanyats per l'advocat i diputat Rodolfo Ortega Peña, els obrers d'Insud, juntament amb representants d'altres fàbriques de La Matanza, van aconseguir portar al Congrés una reclamació i pressionar la patronal, que finalment es va veure obligada a cedir. Per tant, la pel·lícula també és el testimoni d'un triomf obrer (un de parcial, però un triomf, al capdavant).

La filmació es va fer a l'acampada dels treballadors en vaga. La intenció era escoltar els obrers, enregistrar el relat de les seves visites repetides als metges de la patronal i del sindicat (la poderosa Unión Obrera Metalúrgica) i les morts sospitoses dels seus companys.

Demà, la revolució. El Colectivo Cine Mujer en context

Qui viu el problema és qui el té més clar. Mentre em parlaven, es compartia l'olla popular, a la qual cadascú aportava alguna cosa.

En aquell moment, el Frente Antiimperialista por el Socialismo (FAS) era un front molt actiu que aglutinava una multitud de simpatitzants i militants a tot el país. El Raymundo, juntament amb el Nerio Barberis i altres companys, havien enregistrat imatges al 4t i 5è Congrés; a la pel·lícula es poden veure les imatges del 4t Congrés. Amb la gent del FAS també hi militàvem. *Me matan si no trabajo y si trabajo me matan* era una pel·lícula afí a les seves idees, ja que la causa dels mals dels obrers d'Insud s'originava en una patronal que aplicava al peu de la lletra la ideologia capitalista. En les declaracions dels obrers es percebia una ruptura amb la burocràcia sindical quan denunciaven l'atemptat a casa d'un treballador durant la vaga. "L'empresa ens omple de plom, i la burocràcia també", comentaven irònicament. Ells eren conscients que tenien el dret d'exigir veritables representants dels treballadors al sindicat. L'humor és una arma de conscienciació poderosa i, igual que els obrers, ho sabíem prou. Per això es van incloure cançons amb lletres que feien referència al problema d'una manera burleta. Nerio Barberis recorda que un dia el Raymundo li va dir que l'acompanyés a gravar un paio que havia conegut i a qui havien encarregat unes cançons per a aquesta pel·lícula. Quan va anar a gravar-lo, es va quedar sorprès, perquè era un home molt particular que donava cops a un piano i cantava amb picardia. La cançó que dona títol al film es basa en un poema del cubà Nicolás Guillén, però també és la consigna que els obrers portaven pintades a les seves banderes. A més, es va incloure una animació extremadament didàctica i graciosa sobre com funciona el capitalisme, amb la idea d'acostar al treballador un concepte aparentment complex. La primera cançó descriu la situació de vaga i de mobilització a través de l'humor. La segona explica la decisió que només amb la lluita de tots els treballadors es podrà assolir la victòria.

La filla del dirigent obrer de cognom Villa, que liderava els treballadors d'Insud, va veure fa pocs anys la pel·lícula per primer cop. Va contactar amb els documentalistes Ernesto Ardito i Virna Molina i els va demanar veure la pel·lícula on apareix el seu pare. L'Ernesto i la Virna la van convidar a casa a veure-la. Quan va veure el seu pare, es va emocionar moltíssim, perquè ell acabava de morir. Una cosa semblant em va passar el dia que Elinda del Valle, la nena d'*Ocurrido en Hualfín*, va contactar amb mi. Fa uns quinze anys em va trucar per telèfon i em va preguntar si podia venir a casa meua a veure la pel·lícula on apareix tota la seva família. L'Elinda ja era una mare amb tres fills. Va arribar amb ells i es va acomodar davant del televisor. Va ser molt emocionant veure la pel·lícula amb ella, que s'alegrava i s'emocionava amb cada aparició, especialment les de Don Temístocles i Doña Justina. Tenia un nadó a

“Solo el pueblo salvará al pueblo”

qui donava el pit. Recordo que li vaig preguntar alguna cosa sobre la llet, i ella em va contestar que a casa no tenia nevera. A mi se'm va acudir regalar-li la meva, una Westinghouse que havia comprat el Raymundo, d'aquelles d'abans, que duraven tota la vida. Li vaig dir que després me'n compraria una altra, que aconseguís que algú la passés a buscar. Al cap de pocs dies va passar a recollir-la i m'ho va agrair molt. Em vaig alegrar que l'Elinda tingués per fi una nevera. Crec que, si una persona filma aquesta gent, li ha de donar, en agraïment, una cosa que serveixi per millorar-li la vida. El que vaig fer ho vaig fer de cor. Aquestes coses que passen amb el cinema són impagables. Vaig comprovar amb tristesa el que d'alguna manera ja predeïa la nostra pel·lícula: l'Elinda havia hagut de deixar el seu Hualfín natal per anar a Buenos Aires a buscar una vida millor.

Demà, la revolució. El Colectivo Cine Mujer en context

Actiu a Mèxic entre el 1975 i el 1987, el Colectivo Cine Mujer va fer un cinema polític, feminista i militant que dialogava amb l'agitació que mobilitzà Amèrica Llatina durant aquell període. Les seves pel·lícules, fetes en 16 mm de manera col·lectiva, van abordar temes com el treball domèstic, la violència estructural, l'organització de les dones i la manera en què el quotidià expressa relacions de poder. *Demà, la revolució. El Colectivo Cine Mujer en context* reuneix part de la seva obra juntament amb altres amb qui compartien aquesta energia transgressora, com *Revolución* del grup Ukamau (Jorge Sanjinés i Óscar Soria, 1963), o *El mundo de la mujer* (María Luisa Bemberg, 1972), una peça clau per pensar el feminisme argentí de l'època. En presentar-les juntes, el cicle planteja una lectura històrica que fa visible el teixit de ressonàncies i diferències que les travessa. Es tracta de pel·lícules que ens conviden a pensar el col·lectiu i a preguntar-nos si podem seguir somniant amb la revolució del demà.

Karina Solórzano, comissària del cicle

Més informació del cicle

FilmoTeca
de Catalunya

**Generalitat
de Catalunya**

Filmoteca de Catalunya
Plaça Salvador Seguí, 1 – 9
08001 Barcelona
+34 935 671 070

filmoteca.cultura@gencat.cat
www.filmoteca.cat